EL PATRIMONI DE L'AIGUA.

La dimensió natural del patrimoni industrial al Baix Llobregat.

- Conferència d'en Javier Morata Martín. Membre del CECBL.
- Article d'en Josep Florenza i Brillas.

El dijous 5 de febrer d'enguany el GEE va portar aquest conferenciant que ens feu una magnífica exposició sobre els recursos hídrics que aporta el riu Llobregat i que ha permès al llarg dels dos darrers segle la construcció d'un patrimoni industrial i energètic important que ha marcat i definit la nostra història més recent com a comarca.

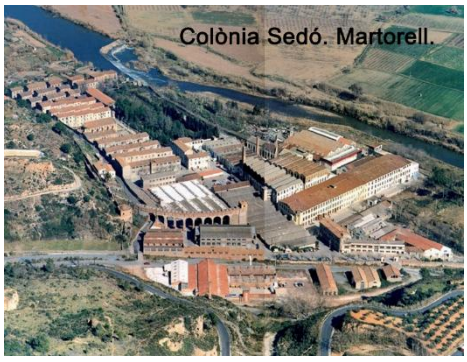

En Josep Florenza feu una breu introducció on es centrà en el concepte de que l'accés als recursos hídrics i el creixement de la població al llarg del temps històrics van associats a l'evolució de la tecnologia i l'impuls econòmic de la societat. Aquest impuls ha portat a crear noves tècniques i recursos per a obtenir aquest element tan valorat com és l'aigua, que ajudarà a satisfer-nos en les nostres necessitats domèstiques, però també com a recurs per a obtenir energia de diferents formes: hidràulica, vapor i electricitat.

El ponent es va centrar en tres aspectes bàsics, que va anar desenvolupant magistralment amb conceptes i imatges, un rere l'altre:

- L'obtenció d'energia per a l'activitat industrial al llarg del riu.
- L'obtenció d'energia i aigua de reg a través del Canal de la Infanta.
- L'explotació dels aqüífers del Delta del Llobregat com a font per satisfer les necessitats d'aigua de boca de la Gran Barcelona i rodalies.

L'obtenció d'energia per a l'activitat industrial al llarg del riu.

Des de que el riu Llobregat entra a la nostra comarca ens trobarem diferents rescloses que serviran per aportar aigua que empenyi molins i vapors d'aigua, o bé turbines mecàniques que generaven electricitat. Cada cosa en el seu moment històric.

Fins el 1830 les fàbriques funcionaven sense energia aliena a la humana o animal. A partir d'aquells moments s'anaren implementant noves formes de produir segons les noves formes d'aconseguir energia. Segons aquesta evolució tècnica, les fàbriques i colònies industrials anaren creixent i evolucionant.

Des del peu de Montserrat fins Molins de Rei trobarem sis rescloses. D'aquestes

sortien canals d'aigua que empenyien les pales dels molins, vapors o turbines que generaven energia pels molins paperers, les fàbriques tèxtils o les turbines elèctriques que posaven en marxa les màquines. Aquestes màquines movien corretges i els fusos de les filadores o maquinària tèxtil. Cada cop, amb menys persones, es podia produir més.

Tot aquest procés iniciat el S.XVII creix durant el S.XIX i decreix el segle XX amb el canvi de model productiu i energètic. Amb aquests rescloses hi trobem diferents centres febrils o fàbriques que en el seu moment foren importants:

Resclosa del Cairat. Construïda el 1880. A tocar de Monistrol de Montserrat. Fàbrica Planas Flaquer.

Resclosa de Broquetes: S.XVII. Esparraguera. Colònia tèxtil Sedó i la Fàbrica Miquel Puig.

Resclosa de Gualba. 1920. Olesa de Montserrat. Molí paperer Càtex. 1882. Polígon industrial.

Resclosa de Can Bros. S.XIX. Abrera. Colònia tèxtil de Can Bros, Martorell. Molí paperer de l'Argemí. S.XVII. Molí fariner de Martorell.

Resclosa del Canal Sedó. 1900. Martorell. Central hidroelèctrica, Corbera.

Resclosa Capdevila. S.XVIII. El Papiol. Enrunada l'any 1950. Molí paperer Capdevila. 1793.

<u>L'obtenció d'energia i aigua de reg a través del Canal de la Infanta</u>.

Poc després ens trobarem **el naixement del Canal de la Infanta** que aportarà aigua a diferents regs de la comarca i a diferents fàbriques, amb les respectives turbines o molins d'aigua:

- 1852. Fàbrica Ferrer i Mora. Molins de Rei.
- 1913 Fàbrica Bachs, St. Joan Després.
- 1858. Fàbrica Rosés i Colònia Rosés. Cornellà.
- 1855. Salt i Fàbrica Basté. L'Hospitalet de Llobregat.
- 1900. Fàbrica Bertran. St. Feliu de Llobregat.

A Vallirana ens trobem el Molí Fariner de Can Batlle. S.XV al S.XVIII.

La generalització de la electricitat a partir del 1940 permeté allunyar els nuclis productius del riu i la seva força motriu, l'aigua.

L'explotació dels aqüífers del Delta del Llobregat com a font per satisfer les necessitats d'aigua de boca de la Gran Barcelona i rodalies.

El gran repte que es va produir durant el segle XIX fou proporcionar aigua de boca a una ciutat en creixement constant i la seva rodalia. Des de principi de segle sorgiren petites empreses, que amb un fort afany especulatiu, anaren creant la xarxa de canalitzacions d'aigua que la duien a Barcelona. Sovint aprofitaven l'aigua de mines, el recurs tradicionals, o bé del reg comtal que venia des de Montcada. Però aquest subministrament sempre fou insuficient, pel cabal, la potabilitat –higiene- i la pressió.

El conjunt d'empreses que competien dins d'aquest món de l'aigua ho feren de manera molt dura. Es produïren constants fusions i absorcions, i una contínua campanya de difamacions entre elles, una guerra mediàtica crua i enverinada.

Pou Fives Lille. Cornellà.

A mitjans del S.XIX s'instal·la a Barcelona una nova empresa molt potent tecnològicament i amb un fort capital: La "Societat General d'Aigües de Barcelona", d'origen francès (*Lion*). Aquesta empresa va anar absorbint-les totes, amb les infraestructures i canalitzacions que s'havien anat creant per barris.

No fou fins el 1881 que una d'aquestes companyies (*Concesionària de Aguas Subterrànies del Rio Llobregat*) va començar a extreure aigua de l'aqüífer del Delta del Llobregat a l'alçada de Cornellà. Aquesta extracció, feta a través de pou i amb una maquinària poc evolucionada, portava l'aigua per mines, canals i aqüeductes fins a Cornellà, Esplugues, Collblanc, Sants i Barcelona.. Uns dels seus aqüeductes foren els de Can Nyac que tots coneixem. Però aquesta canalització va quedar obsoleta ben aviat.

Però el 1896 la SGAB entrà com accionista a l'anterior empresa, i poc després l'acabà assimilant. D'aquesta manera l'assimilació de a seva xarxa de canalització, revolucionà tot el sistema de distribució d'aigua.

L'any 1909 va crear el primer pou de grans dimensions, amb un sistema electrificat de bombes d'aigua, que permetia accedir de manera massiva a l'aqüífer del subsòl. El Pou Live Lille. A partir d'aquells moments l'SGAB va posseir el monopoli de l'aigua i la seva distribució a Barcelona i la seva rodalia. Va desenvolupar amb eficiència i competentment tota la xarxa de canalització, amb la millora i solució del gran problema que hi havia tradicionalment:

- La manca de pressió de l'aigua amb el sistema de gran dipòsits elevats.
- El subministrament d'aigua neta i sense patògens.

La gran quantitat d'aigua i les bones condicions permetien millorar alhora la infraestructura. El centre d'extracció d'aigua de Cornellà va anar creixent obrint-se nous pous. La seva seu està a la Companyia d'Aigües de Cornellà.

A Esplugues tenim un dipòsit d'aigua de 15.000 m3 a l'estació de bombeig del Carrer del Nord i un altre de 10.000 m3 a l'estació de St. Pere Màrtir. A través de la Carretera de Les Aigües (1911), es distribueix per decantació l'aigua que hi arriba a la ciutat de Barcelona. La pressió ja estava assegurada.

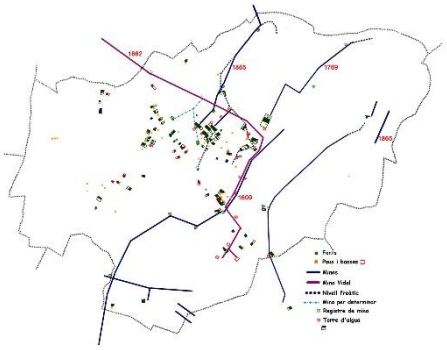
Però també s'estudià altres possibilitats diferents a l'extracció de l'aigua de la conca del riu Llobregat. L'any 1903 es proposà la creació d'un sistema d'embassaments i trasvessaments que duguessin l'aigua del riu Ter a Barcelona, a través de la conca del riu Besos. Era la proposta de creació dels embassament de Sau, Susqueda i el Pasteral, que anys més tard es feren realitat.

Ha passat més d'un segle d'aquells fets i podem intuir i imaginar els grans canvis tècnics i de dimensió del sistema de canalització que hi ha hagut des d'aquells moments. Fa cent anys Barcelona i la rodalia tenien tot just un milió d'habitants. Ara en som més de tres milions. La infraestructura ha canviat i millorat molt i els reptes són molt grans.

El canvi climàtic i la gran pressió demogràfica que tenim al damunt és el gran repte que incentiva millorar i crear noves infraestructures que puguin mantenir el nivell d'accés a l'aigua per a la població i la indústria. Nous recursos com les plantes dessalinitzadores i una millor de qualitat de les canalitzacions per a no malbaratar aquest recurs escàs avui dia.

Després de l'exposició de la conferència, que va durar 45' es produí un seguit d'intervencions del públic amb preguntes adreçades al ponent. Ens va quedar les ganes de saber-ne més.

<u>El cas d'Esplugues de Llobregat</u>.

Des feia segles el nostre poble aprofitava les aigües de pluja i la del nivell freàtic a través de pous. Però des de l'any 1600 fins el 1900 es feren diverses mines d'aigua que aportaven aigua als grans propietaris. Aquests, donat que en tenien en escreix, la venien a d'altres. El major nombres de mines, però, es construïren a mitjans del segle XIX.

Així trobem les mines següents:

- Can Clota. 1609.
- Castell de Picalqués. 1765.
- Mina de Can Casanovas. 1865.

- Mina del Torrent de La Moneda o de Les Cucales.
- Mina Vidal. 1862.
- Mina de Can Grau i d'altres.

L'any 1892, l'Ajuntament d'Esplugues signà un conveni amb la companyia "Sociedad de Aguas Potables de San Justo" que va començar a canalitzar l'aigua de les mines de St. Just Desvern vers el centre d'Esplugues.

A principis del segle XX, l'any 1903, aquella empresa fou comprada per l'SGAB. L'any 1903 l'Ajuntament d'Esplugues signà un conveni amb la darrera perquè efectués el subministrament de les aigües potables d'Esplugues, començant a teixir un sistema de canalitzacions que anaren millorant amb els anys. .